

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

УДК 330.22.12

С.В. КРАСНОЖОН,
к.е.н., доцент, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Теоретичні аспекти фінансової та інвестиційної діяльності комерційних банків України

У статті привернена увага до необхідності якісного та детального розуміння теоретичних засад та розвитку науково-методичних положень, що стосуються фінансової та інвестиційної діяльності комерційних банків та різниці між цими двома поняттями.

Ключові слова: фінансова діяльність, інвестиційна діяльність, доходи, витрати, активи, капітал, ліквідність.

В статье основное внимание уделено необходимости качественного и детального понимания теоретических основ и развитию научно-методических положений, которые касаются финансовой и инвестиционной деятельности коммерческих банков.

Ключевые слова: финансовая деятельность, инвестиционная деятельность, доходы, расходы, активы, капитал, ликвидность.

In the article attention is to the necessity of more quality and more detailed understanding of theoretical principles and development of scientifically-methodical positions that touch financial and investment activity of commercial banks and difference between these two concepts.

Keywords: financial activity, investment activity, profits, charges, assets, capital, liquidity.

Постановка проблеми. Активізація процесів фінансової глобалізації, розширення діяльності комерційних банків змінюють уявлення про поняття фінансової та інвестиційної

діяльності комерційних банків. Складність сучасних проблем у вивченні особливостей фінансових відносин банку є причиною даного дослідження. Діяльність будь-якої юридичної особи так чи інакше пов'язана з вкладенням ресурсів у різні види активів, придбання яких необхідне для здійснення основної діяльності цієї фірми. Для збільшення рівня рентабельності можливо вкладати тимчасово вільні ресурси в різні види активів, що приносять дохід, але не беруть участі в основній (фінансовій) діяльності. Така діяльність фірми називається інвестиційною.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Основою діяльності банку є його фінансова діяльність. Дослідження проблем фінансової діяльності та місце в ній інвестиційної діяльності відображено у наукових працях як вітчизняних учених – В. Вернадського, М. Туган-Барановського, В. Гейця, О. Заруби, І. Зятковського, Т. Клебанової, Л. Примостки, так і зарубіжних – О. Лаврушина, Ю. Масленчикова, О. Петрова, П. Роуза, Дж. Сінки, М. Тейлора, І. Фішера, К. Шоупа та ін. Однак у працях зарубіжних та вітчизняних учених достатньо уваги не приділено дослідженню питань сутності фінансової та інвестиційної діяльності банку.

Метою статті є необхідність з'ясувати різницю між фінансовою та інвестиційною діяльністю комерційних банків, а саме визначити: основні складові фінансової діяльності банку, основні складові інвестиційної діяльності банку. Знайти зв'язок між цими двома видами діяльності.

Виклад основного матеріалу. Процеси становлення ринкових відносин в Україні обумовили необхідність якісного осмислення нових економічних і соціальних явищ. Відбулися значні зміни в характеристиці та умовах реалізації фінансової та інвестиційної діяльності. Поява нових організаційно-правових форм господарювання, надання свободи підприємству та самостійності у використанні власних фінансових ресурсів, створення правих і економічних умов для залучення капіталу вітчизняних та іноземних інвесторів в національну економіку і вкладення інвестицій резидентами за кордоном, гармонізація економічних зв'язків і глобалізація фінансової діяльності господарюючих суб'єктів, виникнення нових інструментів та важелів регулювання, формування конкурентоспроможної економічної структури суспільства потребує мобілізації всіх національних ресурсів.

У широкому тлумаченні під інвестиціями розуміють довгострокове вкладення капіталу й інших цінностей у конкретну справу з метою подальшого їх збільшення. Інвестиції мають фінансове й економічне визначення. За фінансовим визначенням, інвестиції – це всі види активів, що вкладаються у господарську діяльність для отримання доходу. Економічне визначення інвестицій можна сформулювати як видатки на створення, розширення, реконструкцію і технічне переоснащення основного капіталу, а також на пов'язані з цим зміни обігового капіталу.

Конкретно для економіки та підприємств нашої країни інвестиції – відносно новий термін. У рамках централізованої планової системи використовувалося поняття «капітальні вкладення». Поняття «інвестиції» ширше, ніж поняття «капітальні вкладення». Інвестиції містять у собі як реальні, так і портфельні інвестиції, тобто вкладення в цінні папери й активи інших підприємств. Інвестиції торкаються самих глибоких основ господарської діяльності, визначаючи процес економічного росту в цілому. Тому інвестиції виступають найважливішим засобом забезпечення умов виходу України зі стану хронічної економічної кризи, здійснення структурних зрушень у народному господарстві, впровадження сучасних досягнень технічного прогресу, підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро- і макрорівні.

На макрорівні інвестиції є основою для здійснення політики розширеного відтворення, прискорення науково-технічного прогресу, поліпшення якості та забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції, структурної перебудови економіки та збалансованого розвитку всіх її галузей, створення необхідної сировинної бази промисловості, розвитку соціальної сфери, вирішення проблем обороноздатності країни і її безпеки, проблем безробіття, охорони навколишнього середовища і т.д.

Виключно важливу роль відіграють інвестиції на мікрорівні. Вони необхідні для забезпечення нормального функціонування підприємства, стабільного фінансового стану і максимізації прибутку господарюючого суб'єкта. Без інвестицій неможливі забезпечення конкурентоспроможності товарів,

що випускаються, і послуг, що надаються, подолання наслідків морального і фізичного зносу основних фондів, придбання цінних паперів і вкладення коштів в активи інших підприємств, здійснення природоохоронних заходів тощо.

Проблемами з'ясування сутності фінансів, інвестицій, фінансової та інвестиційної діяльності, механізмам їх регулювання приділяють увагу багато вчених.

І. Бланк, у широкому розумінні, під фінансовою діяльністю підприємства визначає «всі аспекти управління фінансами окремого господарюючого суб'єкта», у вузькому значенні під фінансовою діяльністю підприємства – «управління грошовими потоками, що пов'язані з вибором і обслуговуванням зовнішніх джерел його фінансування». З іншого боку, І. Бланк характеризує інвестиційну діяльність «як процес обґрунтування і реалізації найефективніших форм вкладення капіталу, спрямований на розширення економічного потенціалу підприємства» [1].

Метою фінансової діяльності банку є розміщення власних, запозичених і залучених ресурсів в активні операції для подальшого збільшення капіталу за рахунок отримання прибутку.

Метою інвестиційної діяльності банку є збереженість капіталу банку, приріст доходності банку, забезпечення ліквідності балансу банку, підтримку вторинних резервів банку.

З 1999 року згідно з чинними в Україні стандартами бухгалтерського обліку та фінансової звітності всю господарську діяльність поділяють на три види: операційну, інвестиційну та фінансову.

Інвестиційна діяльність банку характерна придбанням і продажем довготермінових активів, а також інших інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів. За результатами інвестиційної діяльності банк визначає:

- доходи (витрати) за операціями із збільшення (зменшення) інвестицій в асоційовані компанії;
- доходи (витрати) за операціями зі збільшення (зменшення) інвестицій у дочірні установи;
- доходи (витрати) за операціями з реалізації (придбання) інвестиційних цінних паперів, зокрема цінних паперів до погашення;
- доходи (витрати) від реалізації (придбання) основних засобів та нематеріальних активів тощо [3].

Фінансова діяльність банку визначена стандартами як діяльність, що спричиняє зміни обсягу та складу власного і запозиченого капіталу банку, але фактично характеризує тільки зміни в капіталі банку, оскільки субординований борг теж є капіталом банку другого рівня. Це підтверджується переліком результатів операцій, що пов'язані з фінансовою діяльністю банку, а саме:

- доходи (витрати) за операціями з цінними паперами власного боргу;
- доходи (витрати) за субординованим боргом;
- дивіденди, що сплачені протягом звітного періоду;
- доходи, які виникають унаслідок випуску інструментів власного капіталу тощо [3].

Фінансову діяльність банку розглядають згідно з методологічним підходом І. Бланка на двох рівнях.

На першому рівні – це фінансова діяльність у вузькому розумінні, яка охоплює комплекс завдань щодо формування фінансового результату діяльності банку, визначення прибутку та обсягів податків, розрахунку основних фінансових показників, що характеризують ефективність діяльності банку тощо.

На другому рівні – фінансова діяльність банку в широкому розумінні є комплексним поняттям та охоплює три складові: здійснення банківських операцій, формування і використання фінансових ресурсів, визначення й аналіз фінансових результатів.

Російські економісти В. Слепов та А. Мамедов розглядають інвестиційну діяльність банку в мікроекономічному та макроекономічному аспектах. На мікрорівні банк виступає інвестором, вкладаючи свої ресурси на певний термін у створення або придбання реальних та фінансових активів з метою отримання прибутку. В макроекономічному аспекті інвестиційна діяльність банків трактується як діяльність, спрямована на задоволення інвестиційних потреб економіки [2].

Фінансова діяльність банку має такі основні особливості:

1. Вона є головною формою забезпечення розвитку банку як фінансового посередника у створенні умов для безперервного руху фінансових потоків. Завдання фінансової діяльності та її масштабів визначаються місією та стратегією розвитку діяльності банку, його загальною політикою, яка складається з підпорядкованих політик (деPOSITної, процентної, кредитної, інвестиційної, валютної, облікової та ін.). Така діяльність банку забезпечуючи джерела формування фінансових ресурсів для розвитку основної діяльності, сприяє реалізації стратегічних цілей банку.

2. Фінансова діяльність банку є стабільною. Основними функціями сучасного банку є трансформаційні, зумовлені посередницькою місією банків та їхнім особливим місцем серед фінансових посередників зокрема.

Виявлення особливостей фінансової та інвестиційної діяльності банку та форм їхнього впливу на загальну суму його прибутку дає змогу сформулювати два найважливіші критеріальні завдання фінансової діяльності:

- мінімізацію вартості додатково залученого капіталу;
- оптимізацію структури джерел додатково залученого капіталу.

Головними ж завданнями інвестиційної діяльності банку є:

- збільшення обсягу інвестиційних ресурсів за рахунок усіх джерел фінансування (кредитні ресурси комерційних банків, кошти приватних та іноземних інвесторів, кредитні лінії, бюджетні та власні кошти);
- визначення пріоритетних напрямів використання капіталовкладень, у тому числі державних, в межах бюджету;
- забезпечення ефективного використання капітальних вкладень, удосконалення їх відтворювальної і технологічної структури.

Ці завдання істотно впливають на загальний рівень його прибутку.

Висновки

Отже, фінансову діяльність банку необхідно розглядати на двох рівнях:

– на першому рівні – це фінансова діяльність у вузькому розумінні, яка охоплює комплекс завдань щодо формування фінансового результату діяльності банку, визначення прибутку та обсягів податків, розрахунку основних фінансових показників, які характеризують ефективність діяльності банку тощо;

– на другому рівні – фінансова діяльність банку в широкому розумінні є комплексним поняттям із трьох складових: здійснення банківських операцій, формування та використання фінансових ресурсів, визначення й аналіз фінансових результатів.

Отже, під фінансовою діяльністю банку потрібно розуміти всі заходи та операції, що пов'язані з акумуляцією власного, залученого і позичкового капіталів, їхнім використанням, примноженням і своєчасним поверненням.

Розглядаючи інвестиційну діяльність банків як окрему економічну категорію більшість науковців роблять акцент саме на операціях банку на фондовому ринку, у зв'язку з чим інвестиційна діяльність банків розуміється як процес покупки фінансових інструментів (акцій, облігацій, векселів) з метою повернення максимального рівня прибутку з найменшим рівнем ризику втрат. Однак у широкому змісті поняття «інвестиційна діяльність банків» означає інвестування коштів банків не тільки у фінансові активи (цінні папери) на первинному або вторинному ринку, а й у реальні активи (землю, машини й устаткування, підприємства). У вітчизняній і закордонній літературі під банківськими інвестиціями розуміють вкладення коштів на певний строк з метою одержання доходів або прибутку, у зв'язку із чим формально практично всі активні операції банків (у тому числі кредитні) можна розглядати як інвестиційні.

Інвестиції являють собою економічну категорію розширеного відтворення, що відіграє важливу роль у здійсненні структурних змін в економіці і формуванні необхідних пропорцій на макро-рівні, адекватних ринковим формам господарювання, формування базису стійкого довгострокового розвитку економіки.

У сучасних умовах доцільно виділити рису, яка притаманна всім категоріям інвестицій, – це їх тлумачення, як внесок у розвиток основного капіталу. Саме на цій особливості необхідно наголошувати в умовах подолання наслідків світової фінансово-економічної кризи, тому що саме в цьому і є сутність інвестицій, яка відображає різницю між такими категоріями, як фінанси, кредит, гроші і взаємозалежність з ними.

Список використаних джерел

1. Бланк І.А. Концептуальные основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. – К.: Изд-во «Ника-Центр», Эльга, 2003. – 448 с.
2. Мамедов А.О. Международный финансовый менеджмент в условиях глобального финансового рынка: [монография] / А.О. Мамедов. – М.: Магистр, 2007. – 300 с.
3. Фінансовий облік та фінансова звітність у банках: навч. посібн. / Національний банк України / За заг. ред. Г.П. Табачук, О.М. Са-рахман. – К.: Вид-во УБСНБУ, 2007. – 430 с.